

Naftalan beynəlxalq miqyasda təminan müasir kurort-sanatoriya mərkəzinə çevrilməkdədir

SƏH. 2

Azərbaycanda benzin
idxalı üzrə gömrük
rüşumu ləğv edilib

SƏH. 2

"Tax free"nin Azərbaycana
nə xeyri var?

SƏH. 3

İqtisadi qüdrətiniz naminə!

TİSADİYYAT

Həftəlik iqtisadi, ictimai-siyasi müstəqil qəzet

Qiyməti razılaşma yolu ilə

Qəzet 1999-cu ildən çıxır

18 milyard kVt/saatdan artıq elektrik enerjisi istehsal edilib

2016-cı ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycanda elektrik enerjisi istehsalının ümumi həcmi 18 mlrd. 938,4 mln. kVt/saat təşkil edib ki, bu da ötən ilin analoji dövrünün göstə-

ricisindən 5% azdır. Bu barədə Dövlət Statistika Komitəsindən məlumat verilib.

Bununla yanaşı, hesabat dövründə ölkədə 12 mlrd. 359,8 mln. kVt/saat (azalma 4,8%) əm-

təlik elektrik enerjisi istehsal olunub. 2016-cı ilin yanvar-iyul aylarında "Azərenerji" ASC-nin (Azərbaycanda elektrik enerjisinin istehsalı üzrə dövlət inhisarcısı - İF) istilik elektrik stansiyaları 11 mlrd. 36 mln. kVt/saat (azalma 7,5%), su elektrik stansiyaları 1 mlrd. 276,5 mln. kVt/saat (artım 21,7%) əmtəlik elektrik enerjisi istehsal ediblər.

Bundan başqa, qeyd olunan dövrdə respublikada əmtəlik külək enerjisinin istehsal həcmi 10,6 mln. kVt/saat (artım 2,6%), günəş enerjisinin istehsal həcmi 36,7 mln. kVt/saat (artım 17,5 dəfə) təşkil edib.

Elektrik enerjisi istehsalının ümumi və əmtəlik göstəriciləri arasında fərq onunla izah olunur ki, "Azərenerji" ASC istehsal olunan elektrik enerjisinin bir hissəsini öz tələbatının təmin olunmasına sərf edir.

Mənzil tikintisi azalıb

Dövlət Statistika Komitəsi (DSK) ölkədə mənzil tikintisinin durumunu açıqlayıb. Avqustun 16-da yayılan məlumata görə, son 3 ildə istifadəyə verilən mənzillərin sayı azalmışdır.

Ötən il ölkədə 16 min 200 mənzil istifadəyə verilib - 2014-cü ildən 1200, daha bir il öncədən 4 min 900 mənzil az.

Ötən il istifadəyə verilən mənzillərin ortalama sahəsi əvvəlki illə müqayisədə 7 kvadratmetr azalıb və 119 kvadratmetr olub. Bütövlükdə götürəndə, sırf yaşayış sahəsi 64 faizi aşmır.

Vətəndaşlar mənzil tikintisində əsas pay sahibidir. Onlar 2015-ci ildə 12,1 min - 2014-cü ildəkindən 1000 (min) mənzil çox fərdi yaşayış evi tikdiriblər. Belə mənzillərin ortalama sahəsi 134,1 kvadratmetr olub.

bazarındakı təklifə də mənfəət təsir göstərir. Manatın dollarla müqayisədə azı 2 dəfə dəyərsizləşməsi mənzil bazarına, demək olar, sirayət etməyib: Mənzillər manatla elə əvvəlki qiymətə satılır. Bu isə mənzil tikintisi ilə məşğul olan şirkətlərin qazancının azalması mənasına gəlir.

Təhsil sektorunda çalışanların mənzil ehtiyacı araşdırılır

Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi (MİDA) axtarışda olan mənzil ehtiyacını ödəmək məqsədilə bu il Bakıda sosial mənzillər tikəcək. İnşaa ediləcək 2 minədən çox sosial mənzil tələbin az bir hissəsini qarşılaya bilər və bu fikirlə hökumət də razılaşır. Belə mənzillərdən ötrü istər paytaxtda, istərsə bölgələrdə torpaq ayrılacaq və sosial mənzil tikintisi genişləndəcək. İndi MİDA təhsil sektorunda çalışanların mənzil ehtiyacını öyrənməkdədir.

Avtomobil idxalı 7 dəfə azalıb

2016-cı ilin yanvar - iyul ayları ərzində Azərbaycana cəmi 2 879 ədəd nəqliyyat vasitəsi idxal olunmuşdur.

Bu, ötən ilin 7 ayı ilə müqayisədə 6,8 dəfə azdır.

2015-ci ilin 7 ayında ölkəmizə 19 476 ədəd nəqliyyat vasitəsi idxal olunmuşdu.

2016-cı ilin yanvar-iyul aylarında 44 ədəd sürücü daxil olmaqla 10 nəfər və ya daha çox adam daşımaq üçün nəzərdə tutulmuş motorlu nəqliyyat vasitəsi (avtobuslar), 2 475 ədəd minik avtomobili və digər motorlu nəqliyyat vasitələri, 300 ədəd yük da-

şımaq üçün motorlu nəqliyyat vasitəsi və 60 ədəd xüsusi təyinatlı motorlu nəqliyyat vasitəsi idxal olunmuşdur.

Bu ilin yanvar ayında cəmi 437 ədəd, fevral ayında 384 ədəd, mart ayında 541 ədəd, aprel ayında 380 ədəd, may ayında 491 ədəd, iyun ayında 340 ədəd, iyul ayında isə 306 ədəd nəqliyyat vasitəsi idxal olunmuşdur.

İYULDA DA MİNİK AVTOMOBİLİ İDXALI AZALIB

Ötən ilin 7 ayı ilə müqayisədə minik avtomobillərinin idxalı 7 dəfə azalıb. Belə ki, ötən ilin yanvar-iyul aylarında ölkəmizə 17

345 ədəd minik avtomobili idxal olunmuşdur.

Bu ilin iyul ayında idxal olunmuş minik avtomobillərinin sayı isə 253 ədəd təşkil edib. İyunda 283 ədəd minik avtomobili idxal olunmuşdu.

Gələn ay Bakıya 50-dən artıq yeni avtobus gətiriləcək

Bu ilin sentyabr ayında Bakı şəhərinə istismar məqsədi ilə 50-dən artıq avtobus gətiriləcək.

Bu barədə Nazirlər Kabineti yanında Bakı Nəqliyyat Agentliyinin baş direktorunun müşaviri Mübariz Abbasov məlumat verib.

M.Abbasov bildirib ki, marşrut avtobusları parkının yenilənməsi

prosesi davam edəcək: "Artıq şirkətlər dərk edirik ki, yarırsız avtobusları işlətmək olmaz. Yəni,"

Bakı Nəqliyyat Agentliyi həmin avtobusları istismara buraxmayacaq. Diqqət etsəniz görərsiniz ki, yol qəzalarının əksəriyyəti istismara yararlı olan nəqliyyat vasitələrinə görə baş verir. "Standartlara cavab verməyən marşrut avtobusları istismardan yığılırılacaq", - deyərək Agentlik rəsmisi qeyd edib.

Bu il Azərbaycanda 71 tona yaxın barama istehsal olunub

Bu ilin yanvar-iyul ayları ərzində ölkə üzrə diri çəkiddə 263,6 min ton, ət, 1168,8 min ton süd, 947,8 mln. ədəd yumurta və 15,9 min ton yun istehsal edilib.

Dövlət Statistika Komitəsindən verilən məlumata görə, əvvəlki ilin müvafiq

dövrü ilə müqayisədə ət istehsalı 2,6%, süd istehsalı 2,1%, yumurta istehsalı 5,5% və yun istehsalı 1,6% artıb.

Bundan başqa, ölkə üzrə 70,7 ton barama istehsal olunub. Əlavə edək ki, bu əhali-dən 1 kiloqram barama 8 manatdan qəbul edilib.

Bioloji Təbət
xəstəliyi deyil,
xəstəni müalicə edir!

Niyə məhz Bioloji Təbət ?

Bioloji Təbət öz müalicə prinsipini xəstə orqanizmin biotənzimləyici imkanlarını səfərbər etməklə, süni-kimyəvi vasitələrdən istifadə etmədən xüsusi üsullar üzərində qurmuşdur.

DİAQNOSTİKA

- ☑ Qaranlıq sahəli mikroskopiya
- ☑ Rentgen
- ☑ USM
- ☑ Rəngli-doppler
- ☑ Endoskopiya
- ☑ EKQ (elektrokardiografiya)
- ☑ Exo-KQ
- ☑ EEQ (elektroensefaloqrafiya)
- ☑ Densitometriya
- ☑ KT (kompüter tomoqramma)
- ☑ Elektromiografiya
- ☑ BRT (biorezonans terapiya)

TERAPİYA

- ☑ Allerqologiya
- ☑ Dermatologiya
- ☑ Endokrinologiya
- ☑ Kardiologiya
- ☑ Nevrologiya
- ☑ Qastroenterologiya
- ☑ Urologiya
- ☑ Andrologiya
- ☑ Oftalmologiya
- ☑ Vertebrologiya

LABORATORİYA

- ☑ Klinik analizlər
- ☑ Biokimyəvi analizlər
- ☑ Hormonların təyini
- ☑ İmmunoloji analizlər
- ☑ Mikrobioloji analizlər
- ☑ Onkomarkerlərin təyini
- ☑ PZR müayinələr
- ☑ Genetik analizlər (AFGEN laboratoriya)

Ünvan: Bakı, 3 mkr.,
Pişavari küç., 110 (Cavadxan küç. 24),
Memar Əsəmi metrosunun yaxınlığında

f/bioloji.tabat
www.btk.az

(012)/(050)
(055)/(070) **430 89 89**

Azərbaycanda istehsalı 100 dəfədən çox artıb

Cari ilin yeddi ayı ərzində kompüter və elektron məhsulların, elektrik avadanlığının istehsalı sahələrində 86,6 milyon manatlıq məhsul istehsal olunub. Övvəlki ilin yanvar-iyul ayları ilə müqayisədə kompüter və elektron məhsulların istehsalı 10,8 faiz, elektrik avadanlığının istehsalı isə 2,2 dəfə artıb.

Dövlət Statistika Komitəsindən bildirirlər ki, bu ilin yanvar-iyul ayları ərzində övəlki ilin müvafiq dövrü ilə

müqayisədə maye və qazların məsrəfinin və ya səviyyəsinin ölçülməsi üçün cihazların istehsalı 2 dəfə, monitorların istehsalı 102,4 dəfə artıb. Məişət soyuducularının istehsalı 31,4 faiz, bir kilovattndan çox gərginlik üçün elektrik cərəyanı naqillərinin istehsalı 94,9 faiz azalıb. Bununla yanaşı, hesabət dövründə 8,2 min ədəd qəbuledici qurğuları olmayan radio və televiziya verilişləri aparatları istehsal edilib.

Azərbaycandan xaricə ən çox valyuta bu mallara görə çıxır

2016-cı ilin 7 ayı ərzində Azərbaycanın idxalı 4 milyard 757 milyon 258,78 min dollar təşkil edib. Bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 10,5% azdır. 2015-ci ilin 7 ayında Azərbaycana 5 milyard 312 milyon 760,69 min dollarlıq mallar idxal olunmuşdu.

Azərbaycandan xaricə ən çox valyuta "maşın, mexanizm, elektrik aparat-

ları, avadanlıqlar və onların hissələri", "qara metallar və onlardan hazırlanan məmulatlar", "naqliyyat vasitələri və onların hissələri" və "yeypinti məhsulları" üçün çıxır.

Bu ilin yanvar-iyul ayları ərzində "maşın, mexanizm, elektrik aparatları, avadanlıqlar və onların hissələri"nin idxalına 1 milyard 115 milyon 744,04 min dollar, "yeypinti

məhsullarının" idxalına 701 milyon 483,18 milyon dollar, "qara metallar və onlardan hazırlanan məmulatlar"ın idxalına 677 milyon 472,95 min dollar, "naqliyyat vasitələri və onların hissələri"nin idxalına isə 532 milyon 192,52 min dollar sərf edilib. Təkcə bu 4 qrup məhsulların idxalına 3 milyard dollar və ya cəmi idxalın 63%-i sərf olunub.

Azərbaycanda benzın idxalı üzrə gömrük rüsumu ləğv edilib

Azərbaycan Nazirlər Kabineti "Azərbaycan Respublikasının ərazisinə gətirilən aksiz vergisinə cəlb olunan malların aksiz dərəcələrinin təsdiq edilməsi haqqında" 2001-ci il 19 yanvar tarixli 20 nömrəli qərarında dəyişiklik edib.

Trend-in Kabinetə istina-

dən verdiyi məlumata görə, dəyişikliyə əsasən, ölkəyə idxal olunan bəzi mallar üçün aksiz vergisi azaldılıb.

Belə ki, aviasiya benzinləri istisna olmaqla, tərkin bəndə qurğusunun miqdarı 0,013 q/1-dən çox olmayan, 95-dən az oktan ədədi ilə mühərrik benzinlərinin hər

1 tonu üçün aksiz vergisi 200 manatdan 1 manata endirilib. Qərar avqustun 16-dan etibarən qüvvəyə minib və 60 gün müddətində qüvvədədir.

Nazirlər Kabineti, həmçinin "Azərbaycan Respublikasında ixrac-idxal əməliyyatları üzrə gömrük rüsumlarının dərəcələri haqqında" 2001-ci il 12 aprel tarixli 80 nömrəli qərarında da dəyişiklik edib. Dəyişikliyə əsasən, 92 oktanlı benzin üçün gömrük rüsumu 15 faizdən 0 faizə endirilib. Bu qərar da avqustun 16-dan etibarən qüvvəyə minib və 60 gün müddətində qüvvədədir.

Türkmənistanına inək ixracına başlanılıb

Azərbaycandan ilk dəfə "Simmental" cinsindən olan inəklərin ixracına başlanılıb. "Aqrokompleks Qəbələ" MMC ilə Türkmənistanın "Dayhan sarpası" şirkəti

arasında bu barədə müqavilə bağlanılıb. MMC-nin direktoru Oktay Nağıyevin sözlərinə görə, müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq 224 baş düynin sa-

tışı həyata keçirilməlidir. Artıq düyələrdən 96 ədədi realizə edilib. Növbəti satış cari ilin oktyabrında aparılacaq. Ümumilikdə isə prosesin 2017-ci ilin yayımada davam etməsi nəzərdə tutulur.

Qəbələnin Vəndam kəndində yaradılan aqrar-sənaye kompleksinin ümumi sahəsi 28 hektardır. 2012-ci ildə müəssisəyə Almaniyaya və Avstriyadan ümumilikdə 640 baş "Simmental" cinsli atlık-südlük düyələr gətirilib. 2013-cü ilin əvvəlindən isə burada fəaliyyətə başlanılıb və heyvanlar döl verib. Həmin il kompleksdəki heyvanların sayı artıq 1243 baş təşkil edirdi. Hazırda isə burada 1543 baş qaramal bəslənilir. Ümumilikdə isə

kompleks fəaliyyətə başladığı vaxtdan indiyədək heyvanların sayı 3 min 990 baş olub. Bunların da böyük bir qismi erkək heyvan və dişi düyə kimi satışa çıxarılıb.

Ümumi dəyəri 25 milyon manat olan bu layihənin icrasına İqtisadiyyat Nazirliyinin Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu tərəfindən 12 milyon manat güzəştli kredit verilib.

Bu gün müəssisənin ayrı-ayrı sahələri üzrə çalışanların ümumi sayı 130 nəfərdir. Orta aylıq əməkhaqqı isə 350-400 manat təşkil edir. Bundan başqa, təsərrüfatın əkin sahələrində və meyvə bağlarında aparılan mövsümi işlər zamanı əlavə insanların da işə cəlb olunmasına ehtiyac yaranır.

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu tərəfindən maliyyələşdirilən "Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi" layihəsi çərçivəsində çap olunub.

Naftalan beynəlxalq miqyasda tanınan müasir kurort-sanatoriya mərkəzinə çevrilməkdədir

"Kim Naftalana malikdirsə, onun hər şeyi var".

P.Unna, məşhur alman alimi, dermatoloq. 1903-cü il.

Müalicə-sağlamlıq turizmi tibb turizminin ən kütləvi və populyar istiqaməti olub, antik dövrlərdən mövcuddur. Hələ qədim yunanlar öz sağlamlıqlarını bərpa etmək üçün müqəddəs sayılan yerlərə gedir, orada mehmanxanalarda, hamamlarda, palestrələrdə (gimnastika məktəblərində) qalır, müalicə olunurdular. Bir çox Avropa kurortlarında Roma imperiyası dövrünün mineral sularla müalicə üçün yaradılmış tikililərinin qalıq-

Son vaxtlar bir neçə müalicə-sağlamlıq amili təklif edən kurortlar, xüsusilə də, SPA-kurortlar və ya SPA-otellər geniş yayılmışdır. Bütün dünyada geniş yayılan bu kurortlar Azərbaycanda da inkişaf etməkdədir. Son illər bu kurortlara növbəti MDB ölkələrindən, həm də xarici ölkələrdən çoxlu turistlər gəlir. İnsanların uzaq-uzaq ellərdən şəfa tapmaq ümidi ilə gəldikləri bu məkanlardan biri də Azərbaycanın "Chinar Hotel & Spa Naftalan" sağlamlıq və istirahət mərkəzidir.

Tarixə nəzər salsaq, görürük ki, ötən əsrin əvvəllərində ölkəmizdə neft sənayesinin inkişafı ilə əlaqədar Naftalan nefti də qazma üsulu ilə çıxarıldı. "Naftalan" (neft alan) sözünün etimologiyası da bu ərazidən danışın neftlə əlaqədar olub. Naftalan neftindən müalicə məqsədilə istifadə olunmasına dair ilk yazılı məlumat XII əsrdə aiddir. Bu ərazidə neft quyularının texniki istismarına isə XIX əsrin 70-ci illərindən başlanılıb.

1928-ci ildən etibarən Naftalan neftinin müalicəvi əhəmiyyətini öyrənmək üçün tədqiqat işləri aparılıb. XX əsrin 30-cu illərində Naftalan kurortu yaradılıb. 1938-ci ildə Naftalan eksperimental laboratoriyası qurulub və neftin bioloji, müalicəvi təsiri sistemli şəkildə öyrənilməyə başlanılıb.

Ötən əsrin 70-ci illərində ümummilli lider Heydər Əliyevin qayğısı və köməyi sayəsində Naftalan kurortu sürətlə inkişaf etməyə başlayıb. Sonrakı illərdə burada kurort-sanatoriya mərkəzləri tikilib istifadəyə verilib. SSRİ dövründə Naftalan ümumittifaq miqyasda turizm, kurort-sanatoriya mərkəzi kimi geniş

lari inkişaf etdirilmişdir. Müalicə-sağlamlıq turizminin əsası sayılan kurortçuluq Avropada XVII əsrin əvvəllərindən sürətlə inkişaf etməyə başlamışdır.

XX əsrdə dünyada bütün ölkələri və qitələri əhatə edən tam bir kurort sənayesi formalaşmışdır. Ənənəvi iqlim, balneoloji və palçıq kurortları bazasında yeni müalicəvi-sağlamlıq növləri – SPA, wellness, fitness kurortları meydana gəlmişdir.

şöhrət qazanıb. Şəhərə gələn minlərlə turist, səhhətində müəyyən problemlər olan ümidsiz insanlar burada şəfa tapıb, Naftalanın adı isə dünyaya yayılıb.

Son dövrlərdə əvvəlki şöhrətini yenidən qaytaran Naftalan növbəti ölkədə, eləcə də beynəlxalq miqyasda tanınan müasir kurort-sanatoriya mərkəzinə çevrilməkdədir.

Ötən il bura 20 min turist gəlib, onlardan 4800 nəfəri xarici turist olub. Bu ilin 5 ayında 5000 turist gəlib və ötən ilin müvafiq dövrü ilə

kurort zonalarının inkişaf etdirilməsinin dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri olduğunu göstərməkdədir. Eyni zamanda, Azərbaycanın əvəzsiz sərvəti olan müalicəvi Naftalan nefti gələcəkdə ölkəmizə böyük məbləğdə valyuta axını üçün əsas ola bilər.

20 hektar ərazidə yerləşən 312 yerlik "Chinar Hotel & Spa Naftalan" kompleksinin əsaslı təmirinə 2007-ci ilin mayında başlanılıb, 2010-cu ilin noyabrında sona çatdırılmışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezi-

Hazırda beynəlxalq standartlara cavab verən bu müasir kompleks turizmle bağlı innovativ dəyişikliklər və yeni xidmətlər təqdim edir. Bu yeniliklərlə tanış olmaq, Naftalanın turizm potensialının tanınması və ölkəmizin sağlamlıq turizminin daha geniş təbliği məqsədilə bu yerlərə vaxtaşırı info-turlar təşkil edilir.

Elə ötən ay – iyulun 2-3-də "Ata Travel", "Synergy Group" və Termal və Müalicəvi Turizm Assosiasiyasının təşkilatçılığı ilə Naftalanda yerləşən "Chinar Hotel & Spa Naftalan" sağlamlıq və istirahət mərkəzinə media və turizm şirkətlərinin nümayəndələri üçün iki günlük info-tur təşkil edilmişdir. Onlar mərkəzdə turistlər üçün yaradılmış şərait və orijinal müalicə prosedurları ilə ətraflı tanış olmuş, mətbuat konfransında iştirak etmiş, dincəlmişlər.

Qeyd edək ki, hazırda kompleks tibb və otel bölməsindən ibarətdir. Tibb bölməsində poliklinika, diaqnostika, fizioterapiya və SPA mərkəzləri fəaliyyət göstərir.

Poliklinikada terapiya, nevrologiya, kardiologiya, dermatologiya, dietologiya, ginekologiya, urologiya, qulaq-burun-boğaz və stomatologiya otağı var. Naftalan müalicəsi üçün kompleksə müraciət edənlər əvvəlcə poliklinikada müayinədən keçirilir, xəstənin Naftalan müalicəsi zamanı əks reaksiyanın baş verməyəcəyi müəyyənləşdirilir.

Kompleksin diaqnostika mərkəzi texniki imkanlarına görə ən müasir avadanlıqlarla təchiz edilmişdir: burada rəqəmlı rentgenoqrafiya, flüorokopiya, ultrasəs müayinəsi, exo doppler, tibbi laboratoriya otaqları var.

"Chinar Hotel & Spa Naftalan" kompleksinin tibb bölməsinin fizioterapiya mərkəzində Naftalan terapiya, elektro terapiya, lazer terapiya, ultrasəs terapiya, maqnit terapiya, şok dalğa terapiya, hidro terapiya, tibbi massaj, traksiya, müalicəvi bədən tərbiyəsi yolu ilə müalicə almaq mümkündür. Naftalan terapiya şöbəsində 28 ədəd Naftalan vannaları mövcuddur. Naftalan nefti hərəkət-dayaq sistemi, sinir sistemi, qulaq-burun-boğaz, uroloji, ginekoloji, periferik damar xəstəlikləri üzrə 70-dən çox xəstəliyi müalicə etməyə

imkan yaradır.

"Chinar Hotel & Spa Naftalan" kompleksində hazırda 170 nəfər işlə təmin olunub. Hoteldə rusca, ingiliscə, almanca, ərəbcə, fransızca və tay dilində danışa bilən işçilər çalışır.

"Chinar Hotel & Spa"-nın baş meneceri Turqay Arinfo-tur iştirakçıları üçün keçirilən mətbuat konfransında demişdir: "Otel 2011-ci ilin fevralında yeni təmirdən çıxmaqla fəaliyyətə başlayıb. Artıq 5 ildir ki, bu sahədə xidmət göstəririk. Orta hesabla, ildə 10 min turist qəbul edirik. İndiyə qədər ümumilikdə 50 min turist qəbul etmişik. İldən-ildə bu turistlərin sayı artmaqdadır. Artıq Azərbaycanın sağlamlıq turizmində güclü mövqeyə sahiblik və bu mövqeyimizi daha da gücləndirməyi və daha çox turist qəbul etməyi qarşıya məqsəd qoymuşuq. Bu baxımdan bir çox yeniliklər və kampaniyalar həyata keçiririk ki, bu da daha çox turist cəlb etməyə şərait yaradır. Bu ildən Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi ilə birgə layihələrin həyata keçirilməsi də bu qəbildəndir".

Termal və Müalicəvi Turizm Assosiasiyasının rəhbəri Ruslan Quliyev isə son illərdə Azərbaycan turizminin tanınmasında medianın rolunun artdığını qeyd etmişdir. Onun sözlərinə görə, bu kompleks ölkədə və regionda asudə vaxtın təkil edilməsi, o cümlədən sağlamlıq turizminin təqdimatı baxımdan önəmli yer tutur. BƏƏ, Rusiya, Avropa, Qazaxıstanda Naftalanın turizm imkanlarının tanınması baxımından da çox işlər görülüb: "Qərb, Türkiyə və körfəz ölkələrində də Naftalanın tanınması üçün işlər gücləndirilir. Məqsəd rəqəbatqabiliyyətli turizm məhsullarını çox satmaqda, bu sahədə öncül olmaqdır. Bu sahədə bir sıra güzəştli, güzəştli

vergi siyasətinin tətbiqi edilməsi də zəruridir. Bu sahədə yol xəritəsinin hazırlanması turizmin ən azı 15 illik inkişafını müəyyən edəcəkdir".

"AtaHolding" Şirkətlər Qrupunun Kommunikasiya şöbəsinin rəisi Dilara Zamanova isə bildirmişdir ki, təmsil etdiyi şirkət və "AtaTravel" daim Azərbaycan turizminin inkişafına dəstəyini və töhfələrini artırmaq üçün çalışır: "Xaricdə Azərbaycanın turizm imkanlarını tanımaq üçün xarici ölkələrdən ölkəmizə info-turlar təşkil edirik, həmçinin xarici ölkələrə info-turlar həyata keçiririk. Bundan sonra da bu sahədə tədbirlərimizi intensivləşdirməyi planlaşdırırıq".

Artıq qətiyyətlə deyə bilərik ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin hələ 2011-ci il fevralın 10-da Naftalanda "Chinar Hotel & Spa Naftalan" kompleksinin yenidənqurmadan sonra açılışında dediği sözlər bu gün öz təsdiqini tapmışdır:

"Mən əminəm ki, bir neçə ildən sonra bu bölgədə Naftalan kimi gözəl, yaraşqlı, rahat şəhər olmayacaqdır. Yəni, mən bunu istəyirəm, baxmayaraq ki, Azərbaycanın çox gözəl bölgələri var, o bölgələrdə də yeni mehmanxanalar tikilir, yeni infrastruktur layihələri həyata keçirilir. Ancaq Naftalanın öz xüsusi yeri var və buraya gələcək qonaqların sayı artacaqdır. Təkcə Naftalan neftinə görə deyil, həm də burada olan turizm imkanlarına görə".

Hazırda müalicəvi-sağlamlıq turizmi turizm sənayesində ən perspektivli istiqamətlərdən biri kimi qalmaqdadır. XXI əsrdə bu populyarlığın əsası isə müasir tibbdə profilaktik istiqamətin qələbəsi və insanlar üçün çox faydalı olan "sağlam bədəndə sağlam ruh" dəbidir.

Yeganə MƏMMƏDOVA

"Tax free"-nin Azərbaycana nə xeyri var?

"2016-cı ildə vergi sahəsində aparılacaq islahatların istiqamətləri"ndə nəzərdə tutulan dəyişikliklərdən biri də Azərbaycanı turistlər üçün cəlbedici ölkəyə çevirmək və bütövlükdə turizm sektorunu inkişaf etdirmək məqsədilə ölkə ərazisində alınmış istehsal, yaxud kommersiya məqsədi üçün nəzərdə tutulmayan mallara ödənilmiş ƏDV-nin qaytarılması ("tax free") sisteminin tətbiqinin genişləndirilməsi ilə bağlıdır. Vergilər Nazirliyinin Vergi siyasəti idarəsinin rəisi Nicat İmanovla müsahibə bu mövzuya həsr olunub.

- Nicat müəllim, əvvəlcə oxucularımıza "tax free" sistemi barədə bir qədər ətraflı məlumat verməyinizi istərdik.

- "Tax free" sistemi ilk dəfə İsveçdə yaranıb, hazırda Avropa İttifaqı və digər ölkələrdə tətbiq olunur. Bu xidmət bütün ölkələrdə yalnız xarici vətəndaşlar üçün nəzərdə tutulub. Adətən, turistlər hər hansı xarici ölkəyə gedərkən orada "tax free" sisteminin tətbiqinin şərtlərini də öyrənir və etdikləri alış-veriş məbləğindən neçə faizini geri alacaqlarını əvvəlcədən hesablayırlar. ƏDV-nin məbləği tədiq olunduğu ölkələrə görə dəyişir.

Ölkəmizə xarici turistlərin marağını artırılması, turizm sektorunda son illər ərzində nail olunmuş sürətli inkişafın davamlılığını təmin edilməsi və rəqabət qabiliyyətinin möhkəmləndirilməsi üçün beynəlxalq təcrübədə xarici turistlərə münasibətdə geniş istifadə edilən "tax free" sisteminin bu ilin iyun ayında respublikamızda da tətbiqinə başlanıb. Bu sistemə əsasən, ölkəmizdə xarici turistlər tərəfindən alınmış mala görə ödənilən ƏDV məbləğinin onlar ölkəni tərk edərkən özlərinə qaytarılması təmin olunur. Alıcı aldığı malları Azərbaycan Respublikası ərazisindən apardıqda aldığı mallara dair e-VHF-ni öz pasportu ilə birlikdə gömrük sərhəd-buraxılış məntəqəsində gömrük orqanı əməkdaşına təqdim etməlidir. E-VHF-nin məlumatları gömrük orqanı tərəfindən vahid məlumat bazasında eyniləşdirildikdən sonra avtomatik risk qiymətləndirməsi aparılır. Qiymətləndirmənin nəticələri əsasən alıcının və ona məxsus malların gömrük nəzarətindən keçməli olub-olmadığı proqram təminatı vasitəsilə açıqlanır.

Alıcının və ona məxsus malların gömrük nəzarətindən keçməsi tələb edildiyi halda, alıcı həmin malları gömrük baxışını keçirməsi məqsədilə gömrük orqanı əməkdaşlarına təqdim etməlidir. Gömrük orqanı əməkdaşları təqdim olunan mallarla vahid məlumat bazasına daxil edilmiş məlumatların uyğunluğunu yoxladıqdan sonra qaytarılacaq ƏDV məbləği barədə alıcının təqdim etdiyi e-VHF-də təsdiq qeydi aparır, möhürlə təsdiqlənərək alıcıya təqdim edir və vahid məlumat bazasına e-VHF-ni təsdiqləməklə məlumatı real vaxt rejimində müvəkkil bankla ötürür. Alıcı dövlət sərhədinin buraxılış məntə-

qəsindən keçdikdən sonra müvəkkil bank gömrük orqanı tərəfindən möhürlə təsdiq olunmuş e-VHF-yə əsasən qaytarılmalı olan ƏDV məbləğini alıcının istəyinə uyğun olaraq milli valyutada nağd ödəniş kimi və ya 10 iş günündən gec olmayaraq xarici və ya milli valyutada bank kartına və ya hesabına köçürmə qaydasında qaytarır. Azərbaycanda «tax free» bir elektron vergi hesab-fakturası üzrə malların dəyərini ƏDV ilə birlikdə 300 manatdan çox ol-

duğu hallarda tətbiq edilir. ƏDV-nin alıcıya qaytarılması isə nağd ödəniş və ya bank kartına köçürmə yolu ilə həyata keçirilir. Alıcıya ödəniləcək ƏDV məbləğindən operatorun göstərdiyi xidmətlərə görə 20 faiz həcmində xidmət haqqı və bank komisiya haqqı tutulur.

- "Tax free" sisteminin tətbiqi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 12 iyul tarixli fərmanı ilə "Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində alınmış istehsal, yaxud kommersiya məqsədləri üçün nəzərdə tutulmayan mallara görə ödənilmiş əlavə dəyər vergisinin qaytarılması Qaydası" təsdiq edilib. Artıq Vergi Məcəlləsində də bu sistemin tətbiqini təmin etmək məqsədilə əlavə dəyişikliklər aparılıb. Bunlarla yanaşı, bir sıra digər normativ hüquqi aktların da bu fərmana uyğunlaşdırılması ilə bağlı işlər aparılır.

- Sistem vahid məlumat bazasının operatoru Vergilər Nazirliyidir. Burada nazirliyin əsas fəaliyyəti nədən ibarətdir?

- "Tax free" inzibatçılığı üzrə əsas məsul subyektdir operatordur və qeyd etdiyiniz kimi, ölkəmizdə operator olaraq Vergilər Nazirliyi müəyyən edilib. Vergilər Nazirliyi malların satışının rəsmiləşdirilməsi və ƏDV-nin qaytarılması işlərini təşkil edir, proqram təminatının daim işlək vəziyyətdə saxla-

nin formalaşdırılması, rəqabətli məhsulların istehsalı və dünya bazarına çıxarılması, daha sonra ölkəyə valyuta axını əldə etmək iqtisadi baxımdan mühüm prosesdir. Bu baxımdan ölkəyə turist axınını təmin etməklə, turist xərcləmələrinin həcmi artırmaqla əlavə valyuta axınına nail olmaq mümkündür. Rəqəmlərə baxsaq görərik ki, Vergilər Nazirliyinin tətbiq etdiyi "tax free" sisteminə əsasən 45 min şəxsə 100 min manatdan artıq ƏDV qaytarılıb.

- "2016-cı ildə vergi sahəsində aparılacaq islahatların istiqamətləri"nin təsdiqi və vergi inzibatçılığının təkmilləşdirilməsi haqqında Prezident sərəncamından irəli gələn məsələlərin icrası ilə bağlı "tax free" sisteminə hansı yeniliklər olacaq?

- Sərəncamın icrası ilə bağlı "tax free" sisteminin hava limanından başqa digər sərhəd buraxılış məntəqələrində də tətbiqi həyata keçiriləcək. Artıq bununla bağlı qanunvericilikdə müvafiq dəyişikliklərin edilməsi üçün qanun layihəsi hazırlanıb. Proqram təminatı və vahid elektron məlumat bazası yaradıldıqdan, onun vergi və digər aidiyyəti dövlət orqanlarının, habelə müvəkkil bankın (bankların) istifadəsində olan elektron informasiya sistemlərinə inteqrasiyası təmin edildikdən sonra bu sistemin bütün sərhəd-buraxılış məntəqələrində qurulması hissə-hissə həyata keçiriləcək.

Gəncədə yeni zavodlar

Gəncə şəhərində yeni istehsal sahələrinin yaradılmasının dəstəklənməsi, sənaye zonalarının və klasterlərinin təşkilatı işləri də davam etdirilir.

"Marja" xəbər verir ki, hazırda Bakı-Qazax avtomobil yolunun sağ tərəfindəki 15 hektar torpaq

sahəsində "NB Satnalma və Ticarət" MMC tərəfindən tikinti materialları istehsalı zavodunun inşası davam etdirilir.

Eyni zamanda, "Avanqard N" MMC tərəfindən quru inşaat materialları istehsal zavodunun inşası üçün danışıqlar aparılır.

Neft-qazdan gəlir 122 milyard dolları keçdi

2016-cı ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycan Dövlət Neft Fondu (ARDNF) "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) yataqlar blokundan hasil edilən mənfəət neftinin və "Şahdəniz" yatağından hasil edilən mənfəət qazının satışından 2 mlrd. 834 mln. dollar gəlir əldə edib. Bu barədə fondan məlumat verilib.

"ARDNF-nin məlumatına əsasən, göstərilən məbləğin 2 mlrd. 770 mln. dollarını "Azəri-Çıraq Günəşli" (AÇG) blokundan hasil edilmiş mənfəət neftinin, 64 mln. dollarını "Şahdəniz" yatağından hasil edilmiş mənfəət qazının satışından daxilolmalar təşkil edib", - deyə fondan qeyd edilib.

Ümumilikdə, 2001-ci ildən 2016-cı il avqustun 1-nə qədər ARDNF-ə AÇG blokundan hasil edilmiş mənfəət neftinin satışından 119 mlrd. 779 mln. dollar, "Şahdəniz" yatağından hasil edilmiş mənfəət

qazının satışından (2007-ci ildən) 2 mlrd. 506 mln. dollar vəsait daxil olub (cəmi 122 mlrd 285 mln dollar.).

Xəbər verildiyi kimi, 2015-ci ildə ARDNF-nin "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) yataqlar blokundan hasil edilən mənfəət neftinin və "Şahdəniz" yatağından hasil edilən mənfəət qazının satışından əldə etdiyi gəlirlər 7 mlrd. 223 mln. dollar təşkil edib.

"Azəri", "Çıraq" yataqlarının və "Günəşli" yatağının dərin-sulu hissəsinin işlənməsi haqqında müqavilə 1994-cü il sentyabrın 20-də imzalanıb və elə həmin il dekabrın 12-də

qüvvəyə minib. Layihənin iştirakçıları Britaniyanın BP (35,78%), Amerikanın "Chevron" (11,27%), "ExxonMobil" (8,006%), Hindistanın "ONGC Videsh Limited" (2,72%), Yaponiyanın "Inpex" (10,96%), "Itochu" (4,3%), Azərbaycanın SOCAR (11,65%), Norveçin "Statoil" (8,56%), Türkiyənin TPAO (6,75%) şirkətləridir.

"Şahdəniz" yatağının işlənməsi haqqında müqavilə 1996-cı il iyunun 4-də Bakıda

imzalanıb və elə həmin il oktyabrın 17-də Milli Məclisdə ratifikasiya edilib. "Şahdəniz" layihəsinin iştirakçıları BP (operator – 28,8%), "Statoil" (15,5%), SOCAR (16,7%), "Petronas" (15,5%), "LUKoil" (10%), NICO (10%) və TPAO (19%) şirkətləridir.

1999-cu ildə yaradılmış ARDNF-də neft müqavilələrinin reallaşmasından, əsasən dövlətin mənfəət neftinin satışından, ölkə ərazisində neft və qaz naqlına görə tranzit tariflərindən, dövlət əmlakının icarəsindən və digər mənbələrdən daxil olan gəlirlər toplanır.

15 milyon manata yaxın sığorta haqları yığılıb

"Meqa Sığorta" şirkətinin bu ilin 7 ayı üzrə nəticələri məlum olub. Şirkətdən verilən məlumata görə, ümumi yığımların həcmi 20,7% artaraq 14 milyon 971 min 358 manat olub. 2015-ci ilin birinci yarısında isə sığorta şirkəti 12 milyard 403 min 41 manat sığorta haqqı toplamışdır.

Sığorta şirkəti hər 100 manatdan 10,6 manatını ödəniş olaraq müştərilərinə geri qaytarıb. "Meqa Sığorta"-nın ödənişləri ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 34,5% artaraq 1 milyon 589 min 829 manat olub. 2015-ci ilin yanvar-iyun aylarında sığorta şirkətinin ödənişləri 1 milyon 182 min 284 manat təşkil etmişdi.

İNNOVASIYA

İqtisadiyyatımızın innovasiya iqtisadiyyatına istiqamətləndiyi bir şəraitdə əhalinin innovasiya fəallığının yüksəldilməsi ən vacib problemlərdən biridir. Etiraf edək ki, xalq təsərrüfatının əksər sahələrində çalışan işçilərin innovasiya fəallığı aşağıdır. İnnovasiya fəallığının yüksəldilməsi üzrə ölkəmizdə tədqiqatların aparılmamasını və milli dilimizdə yazılı materialların qıtlığını nəzərə alaraq professor Albert Tağıyevin bu yaxınlarda işiq üzü görmüş "İnnovasiya" kitabından (9-cu broşura) silsilə məqalələri oxucuların nəzərinə çatdırırıq.

(əvvəlki ötən saylarımızda)

Texnoloji yönümlü tətbiqi ETİ-lər sahəsində innovasiya fəaliyyəti yeni proseslərin yaradılmasına və inkişaf etdirilməsinə yönəldilir. Bu proseslər yeni texnoloji ukladın hakim mövqeyini, ölkənin iqtisadi potensialının yüksəlməsini, milli sərvətlərin artmasını təmin edir. Bu halda nəzərə almaq lazımdır ki, texnoloji profilli tətbiqi ETİ aparılması üçün sərf edilən vaxt TKİ ilə müqayisədə xeyli azdır və işlərin hər biri başqa işlərdən asılı olmayaraq aparılır, bu isə yeni məhsulun iqtisadi göstəricilərinə ciddi təsir edir. Hər hansı bir tətbiqi ETİ-nin aparılması üçün faktiki məsrəflər TKİ-nin yerinə yetirilməsi xərcləri ilə müqayisədə dəfələrlə aşağıdır.

Konstruksiyasının texnoloji göstəricisinin yaxşılaşdırılması yeni məhsul hazırlanmasının daha qənaətlı metodlarını tətbiq etməyə imkan verir. Enerji qoruyucu texnologiyalar üzrə tətbiqi ETİ isə öz növbəsində enerji sərfini və məmulatın hazırlanmasının maya dəyərini azaltmağa imkan verir. Bundan əlavə, yeni məmulatın istismarda etibarlılığının artırılması üzrə tətbiqi ETİ uzun illər boyu Yaponiyada sınaqdan keçirilirdi kimi, yeni məhsullar üçün lisenziyalar almaq yolu ilə yeni məhsulun patent saxlayıcısı olan ölkə ilə müqayisədə daha yaxşı hazırlanmasına və həmin ölkəni eyni əmtəələr bazarında sıxışdırmağa imkan verir.

İnnovasiya fəaliyyətinin texnoloji istiqamətli tətbiqi ETİ aparılması hesabına məmulatların daha yüksək istismar göstəricilərinə təmin edirsə, əmək və material məsrəfləri azalrsa, iqtisadiyyat kifayət qədər səmərəli inkişaf yoluna çıxarılır.

Elmtutumlu məhsullar istehsalında texnoloji liderlik o deməkdir ki, bütövlükdə innovasiya fəaliyyəti sisteminin mühüm komponentlərindən biri olan iqtisadiyyatın vəziyyəti yaxşılaşdırmaqdır. Muzdlu işçilərin intellektindən maksimum istifadə edilməsi iqtisadi inkişafın daha bir amildir. Bu isə təhsilin kifayət qədər inkişaf etmədiyi şəraitdə mümkün

deyil.

Sənaye cəhətdən inkişaf etmiş bütün ölkələrdə bütövlükdə innovasiya fəaliyyəti sisteminə "təhsil" komponentinə həmişə müstəsna əhəmiyyət verilməmişdir. Azərbaycanda əhalinin 30%-dən çoxunun ali və orta ixtisas təhsili var. Bu, innovasiya fəaliyyətinin inkişaf etdirilməsi, istehsalda yüksək texnoloji proseslərə xidmət etməsi üçün kifayət qədər yüksək potensialdır. Təhsilin inkişafı elmin, texnologiyanın və iqtisadiyyatın vəziyyəti ilə müəyyən edilir. Təhsilin əsas intellekt dəyərçisi elmi, texniki, iqtisadi və ümumi peşə bilikləri verən müəllimdir. Ali məktəblərdə və aspiranturada mütəxəssislərin hazırlanmasının təhsilin səviyyəsinə təqdim edilən yüksək tələblərə müvafiq olması üçün həm akademiya institutlarında, həm də ölkənin aparıcı ali məktəblərinin kafedralarında FNA aparılması nəticəsində toplanmış elmi biliklər potensialından istifadə edilməlidir. Bu nəşrlər isə sonradan elmi-pedagoji kadrlar və mühəndis-texniki işçilərin hazırlanmasında istifadə edilir. Qəbul edilmiş qaydaya görə, əsas tədris fənlərinin öyrədilməsinə elmi biliklərin ayrı-ayrı sahələri üzrə aparıcı alimlər və maddi istehsal sahəsində çalışan yüksək hazırlıq mütəxəssislər cəlb edilir.

Xüsusi halda innovasiya yeni məhsulun və ya xidmətin yaradılması ideyasının verilməsi, ideyanın mənimlənməsi və onun həyata keçirilməsi prosesini əhatə edir.

Bu halda innovasiya prosesi müxtəlif yollarla həyata keçirilə bilər. Hər bir konkret halda ən səmərəli yolun seçilməsi texnologiyanın xarakterindən, son məhsulun bazarından, firmanın potensialından, iqtisadi mühitdən, rəhbərin sərişçiliyindən və s. asılıdır. İnnovasiya prosesi müxtəlif qruplar tərəfindən yerinə yetirilən ardıcıl, çoxsahəli və çoxmərhələli proseslərdən ibarətdir:

- lazımı resursların axtarılması, təcrübə nümunələrin yaradılması və sınaqdan keçirilməsi;

A.H.TAĞIYEV, Sumqayıt Dövlət Universitetinin "Menejment" kafedrasının müdiri, professor

- satış bazarının öyrənilməsi və əmtəənin bazarı çıxarılması;

- yeni ideyaların axtarılması, onun qiymətləndirilməsi, biznes-planın tərtib edilməsi.

Hələlik Azərbaycan Respublikasında innovasiya fəaliyyəti ilə məşğul olan yeganə təşkilat Milli Elmlər Akademiyasının Elmi İnnovasiyalar Mərkəzidir (EİM). Bu mərkəz tərəfindən hazırlanmış iki layihə həyata keçirilərsə, ölkəmizdə innovasiya fəaliyyətinin gücləndirilməsinə ciddi təkan verə bilər.

İnnovasiya fəaliyyətinin yerinə yetirilməsinin təşkilatı Dünya ölkələrində bir-birindən fərqlənir. Bu fəaliyyətlərin geniş təhlili əsasında ölkəmiz üçün innovasiyanın təşkilatı modeli formalaşdırılmalıdır.

İnnovasiya iqtisadiyyatının formalaşdırıldığı bir şəraitdə təhsil sisteminə islahatların zəruriliyi

Müasir dünyada hər bir ölkənin uğurlu gələcəyi həmin ölkədə təhsilin səviyyəsi ilə müəyyən olunur. Təcrübə göstərir ki, təbii sərvətlərin bolluğu dövlətin inkişafının əsas göstəricisi deyil, başlıcası, bu sərvətlərin cəmiyyətin hərəkətverici qüvvəsi olan insan kapitalına çevrilməsini təmin etməkdir. Bu, indiki mərhələdə təhsil sisteminin ən zəruri vəzifəsidir. ABŞ, Yaponiya, Cənubi Koreya və digər inkişaf etmiş ölkələr malik olduqları maddi resurslardan daha çox təhsil sisteminin yetirdiyi insan kapitalından böyük gəlirlər əldə etmişlər. Bu ölkələrdə inkişafa təsir göstərən amillər içərisində təhsilin çəkisi əhəmiyyətli dərəcədə yüksək olub, təxminən 70 faiz təşkil edir. Hal-hazırda dünyada aşağıdakı inkişaf meyilləri müşahidə olunmaqdadır:

- cəmiyyətin inkişaf tempinin sürətlənməsi, siyasi və sosial seçim imkanlarının genişlənməsi;
- informasiya cəmiyyətinə keçid, ünsiyyət və dözümlülük amillərinin vacib əhəmiyyət kəsb etməsi, mədəniyyətlərə-rası əlaqələrin miqyasının genişlənməsi;
- yeni nəsilə müasir təfəkkürün formalaşmasını tələb edən və yalnız beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində həll edilə bilən qlobal problemlərin sayının artması;
- iqtisadiyyatın dinamik inkişafı, rəqabətin güclənməsi, sadə əmək sferasının məhdudlaşması, mütəməd olaraq peşə ixtisasının artırılması və yenidən hazırlanmasını tələb edən ciddi struktur dəyişikliyi;
- gənclərin və yaşlı nəslin təhsilinin artırılması nəticəsində formalaşan insan kapitalının rolunun yüksəlməsi;
- təhsilin ölkənin aparıcı dövlətlər sırasına daxil olmasını təmin edən əsas faktor olması;
- vətəndaşların xaricdə təhsil almaq üçün dəstəklənməsi.

Bütün bu amillər respublikada ali təhsil sahəsində islahatların istiqamətlərinin milli maraqları əks etdirməklə, qeyd olunan meyillərə uyğun müəyyənləşdirilməsi zərurətini yaradır. Bu baxımdan innovativ təhsil daha çox yer ayrılmalıdır.

(davamı var)

